

SAT-2.113-2-PES-01

PHILOSOPHICAL AND HISTORICAL PRECONDITIONS FOR THE APPEARANCE OF THE PROFESSIONAL BOX

Kiril Bonev

ФИЛОСОФСКИ И ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ПОЯВАТА НА ПРОФЕСИОНАЛНИЯ БОКС

Кирил Бонев

Резюме: Настоящото изследване има за цел да опише основните предпоставки за възникването и утвърждаването на бокса като професионален, а след това и като олимпийски спорт. Ставайки олимпийски спорт, боксът получава своята легитимация и се превръща в един от най-популярните спортове, както от гледна точка на пасивното участие в спорта (най-гледан) така става и предпочитан спорт за свободното време. Според настоящата статия този успех се дължи на философията на бокса, на играта и на качествата които притежава професионалният бокс.

Ключови думи: Олимпийски игри, история на спорта, история на бокса, философия на спорта

JEL Codes: L 83

ВЪВЕДЕНИЕ

Боксът е жизнеутвърждаващ и дава много възможности за самоутвърждаване и емоционално отпускане, както на практикуващите го, така и на гледащите го. Боксът е една от най-древните игри и той винаги е съпътствал човечеството още от древни времена до наши дни, играта е вълнувала масите. Боксът обаче несправедливо е свързан само с насилието боксът е част от културата и се е развивал заедно с нея. Този спорт е отдушник на отрицателната енергия, чрез този спорт мъжете са могли да сублимират агресията си и да я култивират в положителна насока.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Исторически предпоставки за появата на бокса

Антон Антонов посочва в книгата си „Боксов Алманах“ (Антонов, 1954), че част от древните Олимпийски игри още от VII век преди Христа, когато състезателите омотавали кожени ленти около юмруците си. Юмручният бой става олимпийска дисциплина под името пигмакия. Чрез древногръцката култура, боксът се популяризира и в древен Рим, но данни за практикуването му след разпадането на Римската империя липсват.

През XVIII век спортът търпи своя ренесанс в Англия и това е времето когато започва използването на термина "бокс." Боксът е част от модерните Олимпийски игри от тяхното възраждане, боксът влиза в олимпийската програма на Сейнт Луиз 1904г.. Изключение правят игрите от 1912 година в Стокхолм, поради законите в Швеция, които по това време забраняват практикуването на този спорт. Поради изключителното въздействие което има бокса и характера на играта се наблюдава едно устойчиво развитие на играта. Нейната философия и правила не се променят. Както отбелязват Лефтеров и Игова в статията им „Красиво насилие“:

„Правилата в бокса не са се променили много от 1865 г., когато лорд Куинсбъри ги легитимира в Англия и от тогава насам, всяка федерация ги припознава и прилага в различни държави по целия свят. От тогава мачовете се водят на ринга, с ръкавици, има 3 минутен рунд, брой се до 10 при нокаут и т.н. В този смисъл монопол върху насилието има отделната спортна федерация и държавата няма право да се меси в наложените от федерацията правила.“(Е. Лефтеров, Б. Игова, 2012)

Най-старата история за бокса може да открием още в Омировите песни. Юмручният бой съставлява първия етап от развитието на бокса и датира от повече от пет хиляди години. Най-старите исторически следи за появата на юмручният бой са от гръцки произход. От тях

може да се съди, че в началото боят с юмруци е бил практикуван само сред войници, но на по-късен етап се е превърнал в занимание и в мирно време.

Единствените паметници останали от критско-микенската култура, са на „танцуващи жени, мъже биещи се с юмруци във войнишки колони.

Постепенно боят с юмруци придобива спортен характер и в XXIII олимпиада, състояла се през 688 година преди новата ера, бокса бил вече официално въведен в програмата под името „пигме“ или „пигмагия“, наред с останалите спортни дисциплини.

За основоположник на бокса като спорт се смята първият олимпийски победител Ономастос от Смирна. Той въвел и първата боксова терминология. Отначало бойците излизали един срещу друг с голи юмруци, но по-късно, за да се предпазват от наранявания, измислили и въвели в употреба особен вид бандаж, наречен строптион. Той представлявал тесен каиш от кожа, дълъг три метра. Строптионът се намотавал не само около юмруците, но и около китките на ръцете.

По-късно боксовият строптион бил заменен с така наречения оксис, който имал за цел не само да предпазва юмруците от наранявания, но и да придаде на удара по-голям ефект. Не след дълго време се появила друг вид „боксова ръкавица“, наречена мирмекс. Мирмексът бил направен от кожена лента, върху която боли пришивани стоманени топчета.

В началото се обръщало изключително внимание на атаката, а техниките за защита били разработени значително по-късно. В по-късен етап бойците започнали да предпазват не само ръцете си, а и ушите, на които поставяли специална наушница, наречена амфотидест.

Боксовите състезания в древна Гърция се провеждали върху пясъчна арена, която не е била с ограничени размери.

Движенията на бойците били от изключително значение и затова в началото не се отдавало особено значение на защитата по време на боя. Състезавали се различни по ръст и тегло бойци и често в битка влизали здрави и силни такива, срещу дребни състезатели, които разчитали най-вече на своя стил и подготовка. Любимци на публиката обикновено ставали тези боксьори, които били по-изкусни.

Равенство не съществувало-бойците се състезавали до победа или докато единият от тях изпаднал в невъзможност да продължи двубоя. Удари се нанасяли предимно в главата. Силният удар бил на почит, както и изкусното придвижване по арената.

Чрез древногръцката култура боксът се популяризира и в древен Рим. В началото се практикувал само във войската и то главно от гърци и младежи от други народности, но юмручните двубои стават толкова популярни, че са практикувани дори от аристокрацията. Тази практика преустановява император Август Цезар.

Бокса в Рим, различен от този в Елада, носи белега на груб професионализъм. Практикувал се предимно с цел облаги. Юмручните боеве от този период се отличават с особена жестокост.

Върху юмруците си бойците слагали така наречените цестуси, направени от кожа, с топчета от олово. Долната част на цестуса се състояла от тънки метални листове и предпазвала от наранявания китката. Но силата на удара, нанесен с цестус била значително по-голяма и обикновено боевете завършвали с кръвопролития и сериозни наранявания. Често боевете били съпроводени със смъртта на един от боксьорите. Това наложило неизменно да се обърне внимание на отбраната и техниката на защита. Започнали да се прилагат отбягвания от ударите, обърнало се внимание на подвижността и здравината на краката на бойците. Аплодисменти имало за този, който по време на боя понасял по-малко удари и напускал състезанието без рани. Ценели са се и тези боксьори, които успявали да изморят противника си до положение да не може да се движи по арената.

В древния Рим боксът се радвал на голямо приложение и бил един от най-уважаваните спортове.

С унищожаването на Рим настъпил упадък във всички спортове, включително и бокса.

По късно, под управлението на император Теодосий Олимпийските игри са забранени с императорски едикт, а през V век боксът като цяло е бил забранен от Теодорик Велики и

спорта е заклеймен като обида към Бог. Тази забрана обаче има не особена сила извън големите градове на Изтока. По това време Европа вече не е част от Римската империя. Като спорт боксът остава популярен през средновековието и продължава своето развитие.

По време на ренесанса хуманистите отново обърнали внимание на класическите спортове, и бокса отново получава широко разпространение.

Най-бързо се развива боксът в Англия. Особено популярен става той при Георг I (1714-1727г.). На острова спортът се практикува с голи ръце и първите данни за организирани състезания датират от 1861 г. Годината е 1719 и провъзгласен за шампион в юмручния бой с голи ръце е Джеймс Фиг. По това време започва да е използва и термина „бокс“.

Първоначално боксът е бил без правила, без рундове, без категории.

Първите правила са въведени от боксовия шампион Джак Брътн през 1743 г. Този правилник е известен под името „Лондон Прайз“ и има за цел да предпази бойците от евентуален летален изход на двубоя.

Поред тези правила, ако играч падне на тепиха и в следващите 30 секунди е неспособен да продължи, мачът приключва. Брътн подкрепя и използването на определен вид ръкавици, които до тогава са използвани в тренировките.

През 1838 г. „Лондон Прайз“ е преразгледан и разширен.

Нововъведенията включват регламент за големината на ринга, нови забрани и 30-секундното правило.

В края на 19-ти век боксът е със съмнителна слава. Незаконен е в Англия и в по-голямата част на САЩ, а мачовете са организирани тайно за залагане и често били прекъсвани от властите.

През 1867 г. Джон Чеймбърс записва първата част от правилата, които днес познаваме като правилата на Маркиз Куинсбъри. Регламентът е използван в аматьорски турнири в лека, средна и тежка категория. По-късно правилата са издадени под патронажа на Маркиз Куинсбъри, чието име е вечно свързано с правилника.

Регламентът включва 12 точки, които обособяват забраните, продължителността на рундовете, почивките и времето необходимо, за да се обяви край на мача, след нокдаун.

Въвеждането на ръкавици също променя спорта. Победите с нокаут стават по-трудни, а новите аксесоари се използват за предпазване не само на ръцете, а и на тялото и лицето.

Първият световен шампион в тежка категория по правилника на Маркиз Куинсбъри е „Джентълменът“ Джим Корбит, който побеждава Джон Съливан през 1892 г.

В началото на XX-ти век, боксът се бори за придобиване на законност. Усилия за това полагат шампионите от Джон Съливан до Джак Демпси. След този период се основават боксови комисии и спортът е вече световно признат.

През 1891г. Националният спортен клуб в Лондон добавя още 9 правила към тези на Куинсбъри и полага основите на професионалният бокс.

През 1919г. се учредява Британският борд за боксов контрол.

В началото на XX-ти век САЩ се превръща в център на боксовия свят. До края на века се основават 3 боксови федерации и световният шампион е такъв само и единствено, като е признат и от 3-те институции едновременно. Тези организации са: МБФ-Международна Боксова Федерация; СБА- Световна Боксова Асоциация и СБС- Световен Боксов Съвет.

През последното десетилетие популярността на бокса в САЩ намалява и като водещи федерации се утвърждават европейските и тези на държавите от бившия СССР.

Философски предпоставки за развитието на бокса

Лефтеров и Игова (Лефтеров, Игова, 2012) Обръщат внимание на естетическата страна на бокса, която го прави уникален спорт както изживяване така и като практика. Според тях боксът подобно на произведението на изкуството може да се възприема на няколко нива. За лаиците и зяпачите боксът е варварщина, а за други интересувани се от играта е магия, представление, сблъсък на титани, на характери, техники на бой, постановка на тялото. Самият ударм за специалистът е красив, доброто изпълнение на играта носи „точки“. Красивият точен удар се тренира – подготвя, плод е на дългогодишна тренировка за усъвършенстване на

техниката и тактиката на спортиста. В бокса говорим за красота на удара, изваден от този си контекст ударът си е удар, вид насилие, но в спортната игра той е красив. Спортистът се тренира да „удря красиво“ (Лефтеров, Ангелова-Игова, 2012) заедно със защитата, която го пази от атаките на противника, се следи и за рационалното му приложение. В двубоя се оценяват нанесените удари, дали атаката и защитата са в пълен синхрон с движението на краката и тялото. Колкото са по-добре усъвършенствани движенията, толкова по-ефективен и по-атраکتивен е състезателят. Много често се срещат равностойно добри състезатели, а също така равностойно слаби, тогава съдията оценяващ мача, дава преимущество на по-техническият, по-атраکتивен състезател, използвал по-сложни и красиви техники. Той получава победата. В бокса, а и в повечето спортни игри, има съдия, който легитимира насилието и преценява дали то е достатъчно „красиво“. Красотата се измерва според правилата, на съдийския фиш има няколко графи, които се попълват при равностоен мач. Съдията в спорта е точно като критика на изкуството – дава оценки, но те винаги са под съмнение. В бокса на първо и най-важно място се оценява по-добрата техника, на второ по-добрия стил, на трето - активността и на четвърто - всичко останало. За да се избере победител, при равен брой точки, се попълва една от тези графи, оценка дава и публиката, като аплодира по - атрактивния състезател. Грубите, брутални състезатели, притежаващи силен удар и недобра техника, се наричат презрително „биячи“, те също могат да получават аплодисменти, когато пребият някой на ринга, но когато се срещнат бияч и техничен състезател, тогава по-голямата част от публиката подкрепя красивата игра, по- техническият състезател. Биячите също предизвикват интерес, сред масите. Безспорно нокаутът е доста атрактивен, но специалистите, ценителите на играта предпочитат техничната игра, защото тя носи естетическа наслада на зрителя и е свидетелство за по-добро познаване на играта, повече тренировки и вчувстване. (Лефтеров, Ангелова-Игова).

Освен естетическа наслада боксът има важно психологическо значение. Спортистът се научава да сублимира своята агресия в играта. Чрез вчувстването съ-преживяването на зрителя с боксьора, зрителят също се отърсва от отрицателната енергия . Народът получава своя катарзис, своето душевно пречистване и нивата на агресия спадат когато излъчват боксови мачове, световни мачове и олимпийски надпревари (Димитров, В. Б.Ангелова-Игова, 2013)

Боксът има изключително значение и като спорт обединяващ нацията. В трудни моменти даден народ, нация, която е подтисната може да достигне до обединение и разбирателство само благодарение на бокса. Пример за това е еврейския бокс. Още преди да се създаде държавата Израел, Макс Нордау един от основателите на ционизма насочва интереса на евреите към бокса, като начин да се покажат освен като интелектуално изявени и като силни и способни войници. (Angelova-Igova, V., 2016).

Лефтеров и Игова наблюдават тази тенденция и в САЩ. В страната на неограничените възможности, началото на 20в. се развива под знака на звездата на Давид. Периодът между 1900-1945г. е известен като Златните години на еврейския бокс, по това време боксът е най-силно развития еврейски спорт в САЩ и съответно едни от най-добрите боксьори са евреи. Бени Ленард, например, в продължение на 19 години няма нито една загуба в професионалния бокс. През 1929г. Джек Бритън със спорна победа, по съдийско решение му отнема шампионската титла. Много еврейски боксьори стават и световен шампиони например Джо Шоийнски (Joe Choyinski) 1888-1904, американеца Аби Ател (Abe Attell) - 1901-1912. Сред известните еврейски боксьори са и Луиз Каплан – Хлапето (Louis "Kid" Kaplan) 1925-1927, Бени Бас (Benny Bass) -1927-1928, Изи Шварц (Izzy Schwartz) -1927-1929 и много други. Макс Беар няма нужда от представяне той е сред най-изявените имена в бокса и името му стои на стената на славата. Той се състезава във време когато нацисткия режим става все по силен, но това нему пречи да има седемдесет победи, петдесет от които да са с нокаут. След като анти - семитизма в Европа се задълбочава той закача на боксовите си гащета звездата на Давид и продължава да побеждава. Боксьорите в този период са истински герои за евреите по света и пример за децата от еврейските гета. Спортът им е давал възможност да се изявят, да избягат от тежкото ежедневие и най-вече да се преборят със заобикалящите ги стереотипи. В този

смисъл, боксът е бил утвърждаващ и интегриращ за подрастващите евреи. (Лефтеров, Ангелова-Игова, Б, 2014)

Боксът се свързва и с чернокожите в САЩ. През 1960г. Класиус Клей пчели злато в лека категория. След този си успех сменя името си на Мохамед Али. Малко по-късно в същата година той хвърля медала си в река Охайо в знак на протест срещу сегрегацията срещу чернокожите, след като му отказват да го обслужват в ресторант, заради цвета на кожата му. Той става част от групата на „черните мюсюлмани“. Ислямът по-това време става доста разпространен сред чернокожите в САЩ, които виждат в него връщане към своите африкански корени.

Друг бележит боксьор посветил успехите си на борбата с неравенството между бели и цветнокожи в САЩ е Джордж Форман. Той е най-възрастният мъж печелил титлата - световен шампион (на 45, когато нокаутира 26-годишния Майкъл Мурър в десетия рунд). Обявен е за един от 25-те най-велики боксьори на всички времена от списание „Ring Magazine“. Наричан още "Големия Джордж" той става пастор и притежава своя собствена църква, която подпомага афроамериканските деца в САЩ.

Езикът на бокса е международен, жестовете на ринга се разбират от всички. Спортистите с един жест постигат много повече отколкото дипломатите и военните. Доказателство за това са посочените примери.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Боксът има важна културна функция и е от съществено значение за обществената сигурност и стабилност. Боксът се е запазил през годините почти непроменен което доказва неговата актуалност и значение, независимо от времето, политическата обстановка и културните промени. Това е така, заради неговата философия и смисъл които са отвъд ежедневните злободневия. Боксът е признак за човечност и богата култура.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Антонов А., Боксов Алманах, Изд. Физкултура, 1954
- [2] Августинов, Ст. Ивайло Маринов, „Бий, за да те уважават“ Историята на Ивайло Маринов, Стефан Августинов, Изд. Варна, 2002г.
- [3] Димитров, Васил, Боряна, Ангелова – Игова, „Извън-редно положение: Оголеният живот и редът“, сб. "Научно-приложни аспекти на физическото възпитание и спорт“, 2013
- [4] Лефтеров, Е., Б. Ангелова – Игова, „Красиво насилие“, сб. „Личност. Мотивация. Спорт.“ кн. 17, 2012
- [5] Лефтеров, Е., Ангелова – Игова, Б., „Утвърждаващият и интегриращият бокс“ в сп. „Спорт и наука“, НСА – прес, 1/2014
- [6] Angelova -Igova, Boryana (2016) *The Meaning of Sport as Multicultural Dialogue in Max Nordau's Philosophy*, Inter-disciplinary, Oxford Publishing